Minnes-tal öfver erke-biskopen m.m. herr d:r J. O. Wallin vid Svenska sjömanna-sällskapets allmänna sammankomst den 26 april 1840

Bokutgåva

P. A. Norstedt & Söner, Stockholm 1840.

Det är tvänne år sedan – föga mer än tvänne år – då, vid en lika högtidlighet som den närvarande, en stämma här höjdes, som det redan var en högtid att höra, och som mer än någon annan var säker att finna ett genljud i hvarje hjerta. Jag behöfver ej nämna den. Ty, om rösten tystnat, varar likväl genljudet än. Det skall sent tystna i Sverige. – Och hör du det icke mera i de glänsande salarna, hvilka Sveriges vältaligaste stämma vid så många fester fyllde; – lyssna! – kanhända har det flytt till bergen, i skogarne, till däldens skugga, till hyddans ensamhet. Der går det dig till mötes i Psalmens toner, – ibland ett slägte, som vet att välsigna, fast ej att berömma. – Ack hvilket beröm är ej en välsignelse! – Det vill något säga, att ha planterat ett sådant genljud i ett helt folks hjerta.

Vid en sådan åminnelse tystnar *berömmet*. Här säger jag: det *har* tystnat – fort nog – för den, som ej ihågkommer, huru likgiltigt sorlet öfver grafven är för slumraren dernere. – Och jag är ej den, som vill återväcka det; äfven om jag kunde det, med denna mäktiga stämma, hvars lof skänkte och ingaf så mycken beundran.

Alla stora minnen arbeta i det tysta. De födas ur grafvens tystnad. De skallande orden mana dem ej. Men i stilla, välgörande majestät stiga de upp ur grifterna. Hvarje god tanke, hvarje ädel känsla drager dem till sig. I det bästa du, i dina bästa stunder, vet, tror och hoppas, der äro de obudne hemma. Äfven den ensligaste känner sig i sådana ögonblick ej ensam. Med honom äro det Goda, och de Goda.

Dervid vilje vi ihågkomma, att det är åminnelsen af en *god man*, som vi fire. Väl en snill*rik* man; men framför allt en *god* man – en sådan, till hvars åminnelse man ville göra en god gerning. – Må det vara den sinnesstämning, i hvilken vi kaste en återblick på **Johan Olof Wallins** lefnad!

Jag skall om denna lefnad ej upprepa det allmänt bekanta, som redan ligger inför den stora eller lilla verlden, hvilken deraf tagit *sin* del – kanhända en alltför stor del; om den verld, som berömmer och glömmer, kunde tillegna sig någonting väsendtligt af de föremål, som mer och mindre flygtigt fängsla dess uppmärksamhet. – Det *bästa* hos Wallin föddes och fostrades långt undan verldens blickar. Det hade vext i hans själ under hans dunkla, obekanta barndom och ungdom – en planta af olyckans dagar, som bestod den farligare lyckans prof, – och som på hans graf skall spira upp till ett träd, ännu kommande slägters glädje. Och får denna graf äfven intet annat monument, – hans minne och Sverige skola dermed låta sig nöja.

Lik många män af hans art, föddes han i torftig hydda. Fattigdomen ledsagade honom in i skolan, och tillät honom endast att med långa afbrott begagna undervisningen. I det stället gjorde den honom redan vid 13 års ålder till undervisare; och fem, sex små lärjungar omgåfvo stundom gossen, som tillika under sparsamma mellanstunder måste vara sin egen läromästare. Likväl gjorde han sig väg, bredvid och framför sina kamrater i läroverket. Jag har sett några af hans Svenska och Latinska stilöfningar vid 15 och 16 års ålder. De förråda redan omisskänneligt den tillkommande författaren – i några öfversättningar från Latinska skalder äfven den tillkommande skalden; och i den aktade Lärarens påtecknade gillande intyg emottog han

de första, troligen ej de minst värderade, uppmuntringar. Jag trodde mig igenkänna i dessa uppmuntrande intyg handen af en veteran, som i nära ett halft århundrade varit läroverkets prydnad, vid hvars fötter så många tacksamma ynglingar sutit, och som äfven var ett föremål för Wallins erkänsla och vördnad. Jag vet hvad sådana uppmuntringar betyda, der de bära hjertats prägel. De utplånas ej under lifvet. De blifva kära minnen, till hvilka man med ständigt ny tacksamhet återvänder. Ack, hvilken välgörare är ej en rätt lärare! Hvad kan han ej uträtta! – med grundlighet, allvar, rättvisa, och framför allt med *kärlek* – slutligen, och först och sist, det verksammaste af alla bildningsmedel, och för hvars upptäckande och igenkännande barndom och ungdom äfven derföre blifvit begåfvade med en egen himmelsk instinkt.

Vi se de första stegen på en bana, hvars fortgång skulle blifva så lysande, – och likväl ej de minst betydande stegen. Den, som sett mycken ungdom, har sett mycket af mensklighetens, och kan i synnerhet ur denna erfarenhet draga en tröstelig lära, huru jemförelsevis obetydliga alla yttre företräden äro, och i huru hög grad det gamla ordspråket gäller, att hvar och en är sin lyckas smed. Ungdomen är den läraktigaste och tillika den lärorikaste af åldrar. Jag har länge sett den; och jag *vet*, att det finnes inga svårigheter, som den ej är öfverlägsen, ingen nöd, som den ej med ärligt arbete, och genom det deltagande ett sådant arbete väcker, besegrar och kan vända till lycka. Likväl är all påstådd sjelfbildning, för sig tagen, en vådlig förmätenhet eller ett undantag. Ingen har bildat sig ensam. De, som mest varit tvungne att göra det, bära spåren deraf i hela sin lifstid. Men äfven desse hafva åtminstone haft något stöd att rätta sig upp vid, någon vård och lära att tacka för, någon kärleksblick att minnas i en eljest kall och främmande verld. – Är sådant oundgängligt för ungdomen, som redan *kan* lida och i fullheten af lifvets kraft lättare öfvervinner hinder, huru mycket mer för den tidigare åldern, som endast eger sin hjelplöshet! En förlorad ungdom blir ett olyckligt, förfeladt lif. En förlorad barndom är förderf och död. Derföre är ock denna ålder det heligaste föremål för *förbarmandet* – hvilket en af verldens störste skalder äfven förliknar vid ett spädt, naket barn. – Det är Engeln i menniskohjertat. – Och dermed hafva vi äfven uttalat det *bästa* hos den man, hvars åminnelse nu sysselsätter oss. – Han var en *menniskovän*. Han hade i synnerhet lärt att blifva en *ungdomens*, en *barndomens* vän; och ett i innersta grunden mildt och kärleksrikt hjerta är det goda, det evärdeliga, det bästa i hans verksamhet.

Han kom vid 20 års ålder till Universitetet, 1799 om hösten, – vid samma tid, då jag, några år yngre, äfven dit anlände från min landsorts läroverk. Bekanta blefvo vi ej förrän 1803, då vi vunno hvar sitt pris i Svenska Akademien, besökte hvarandra, visade våra penningar och, jag tror, nästan behandlade hvarandra, såsom ett par små stora män. – Ej långt derefter lemnade Wallin Universitetet, der han förgäfves sökt anställning, och begynte i hufvudstaden, såsom Skald, Predikant och Lärare, den bana, hvilken han har att tacka för sitt egentliga rykte. Hans första framgångar gjorde honom lycklig. ”Nu var min gladaste tid,” säger han i efterlemnade anteckningar, men tillägger: ”sedan kom lyckans tid, och glädjens var förbi.” – Han hade uppvext utan gynnare. Han fann nu en och annan verkelig sådan; men kanhända allt för många af det slag, som med välmenande öfverdrift, eller, emedan de i gynnareskapet behaga sig sjelfva, mera skada än gagna sina föremål, eller sina offer. Han hade intet emot att gå fram. Man ville drifva honom; och han blef motspänstig. Det visade sig i synnerhet, då man 1809 och 1810 ville, i första förtjusningen öfver hans Psalmförsök, i hast genom honom begåfva det nya Sverige äfven med en ny Psalmbok. Det hade blott berott af honom att låta sig ledas dertill. Han stadnade – och tog, utan fruktan för missförstånd och kallsinnigheter, det bästa rådet af sig sjelf.

Det föregick vid denna tid en brytning i Wallins väsende. Kankända förblef han, lik så många af oss, under hela sin lefnad i visst afseende ett brutet väsende. Stora, åtminstone skenbara, kontraster funnos hos honom – i hans snille, i hans lynne, i hans beteende, i hans yttre och inre, och mellan hans yttre och inre. Det praktfulla, det bjudande, det värdiga, allvarliga, stränga var *en* sida af hans natur, och honom så egen, att den lätt öfverglänste hans öfriga egenskaper, eller åtminstone i den skiftning, som dessa så ofta erbödo,

alltid kastade några strålar, som företrädesvis fängslade uppmärksamheten. Han har derigenom gjort sina största *effekter*. Sina största och varaktigaste *verkningar* – i fall det tillåtes mig att antaga en sådan skillnad – har han gjort genom snarare motsatta egenskaper, och hvilka kanske just derföre verkade djupare, att de syntes stå i en så oupplöslig både motsägelse och förening med hans prakt-natur. Dessa andra egenskaper, hvilka också, – och måhända uti innerligare mening, – utgjorde hans hemgift, visade sig i en naturlig och hjertlig hängifvenhet till det milda, stilla, ljufva, belåtna. Man finner denna andra grundton i hans väsende, mindre ofta anslagen af *Talaren*, oftare af *Skalden*; och hans herrliggaste Psalmer öppna just blicken in i ett sådant hjerta. – Samma kontrast i hans yttre. Han var bekant för sin stränga blick. *Den* hade ej sett honom rätt, som i samma öga ej upptäckt den ofta våta glansen af en nästan svärmisk ljufhet. – Samma kontrast i hans umgänge. Det hade ej sällan någonting ceremoniöst och tvunget. Och likväl kunde han vara, och var, så snart han var sig sjelf, den enklaste, gladaste umgängesman. – Samma kontrast i hans lynne. Han hade naturligen ett stort misstroende till sig sjelf, och just denna känsla, som ej var oblandad med misstroende till andra, gjorde, att han oftare än som behöfdes, gick, om jag så får säga, i harnesk, var på sin vakt, och visade, att han hade till hands kogret med sarkasmens pilar. De hvilka dessa, förtjent eller oförtjent, träffade, visste föga, att de hade ej blott en naturligen blygsam, utan till och med blyg man för sig. – Samma kontrast i hans öden. Han åtrådde stillheten och lefde i bullret, längtade efter den obemärkta lyckan, och lyckan ville ej att han skulle vara obemärkt. Att ständigt uppgöra planer för lugnet och aldrig i lifvet nå det, blef hans lott; ehuru dylika förslag oupphörligt sysselsatte honom, i synnerhet sedan han i Psalmverket slutat sin lefnads största arbete. Det ombytliga i sådana förslag ådrog honom tadel, under det värdigheterna och mödorna, osökta, hopade sig. Han emottog slutligen, gifvande efter för sin Konungs, sitt Stånds och Nationens röst, den högsta värdigheten inom Svenska Kyrkan. Den rastlösa verksamhet, som, oaktadt en länge försvagad helsa, alltid utmärkt honom, syntes nu stegras till en nästan ungdomlig liflighet; i hvilken man likväl märkte segern af en stark vilja öfver en svigtande natur. Slutligen bröts denna under bördan. Jag såg honom sjunka tillbaka på den stol, från hvilken han nyss gifvit befallning om en fortsatt resa i embetsvärf, sedan han, redan sjuk, i Upsala egnat flera mödosamma dagar åt Kyrkans, Universitetets och Läroverkets angelägenheter. Han lades på sin dödssäng, med förkänsla af hvad som förestod. Jag stod vid denna dödssäng. Den döendes hänryckta blick skall jag aldrig förgäta. Men jag hörde honom ock säga, såsom till sig sjelf: – ”Jag går – jag går – jag har föga njutit af lifvet.”

Min närmare bekantskap med salig Erkebiskop Wallin daterar sig från den tid, då han begynte sitt Psalmboksarbete. Han gjorde mig den hedern att stundom rådfråga mig och uppmuntrade mig på det vänligaste till egna försök. Jag var under en stor del af denna tid med honom i brefvexling, synnerligen angående den musikaliska delen af arbetet, i hvilket afseende jag merendels var tolk och medlare emellan honom och Svenska Choral-Bokens förtjenstfulle utgifvare, Kapellmästaren Hæffner. – Det fanns ingenting aktningsvärdare, älskeligare, än Wallin, sysselsatt med sin Psalmbok. Man kunde ej se en samvetsgrannare arbetare för ett stort mål, ej någon, som oförbehållsammare offrade all fåfänga för det verkliga, ej någon tålsammare för anmärkningar och rättelser, då de funnos grundade; ehuru denna foglighet var förenad med tillräcklig fasthet i hvad han ansåg för godt och rätt. Hans Psalmverk kan hafva sina ofullkomligheter; ehuru ingen varit ifrigare att utplåna dem än han sjelf. I sitt hela är det utan allt tvifvel ett af de yppersta, som något språk kan framvisa. Och med skäl kan sägas om den, som åstadkommit ett sådant arbete, att han skrifvit in sig i sitt folks hjerta. Lika mycken betänksamhet, som han hade visat i verkets fullbordan, lika mycken måtta och vishet röjde han i frågan om den nya Psalmbokens antagande. Hans förhållande i detta afseende var exemplariskt. Hans öfvertygelse var orubbelig att detta antagande endast borde vara en frukt af församlingarnas fria val. Också har han, om än småningom, dock så mycket fullständigare och säkrare, blifvit belönad med Svenska kyrkans bifall och tacksamhet. Man måste se en man i sitt arbete, för att rätt veta, hvad han går för. Jag har sett Wallin i hans största arbete; och jag har, allt ifrån denna anblick, för honom hyst en beundran, kärlek och vördnad, hvilkas grund ingenting kunnat störa, och hvilka det är mig en tillfridsställelse, att vid detta tillfälle än en gång få uttala.

Men det är tid att vända uppmärksamheten på den del af vårt ämne, som med närvarande högtidlighet står närmast i förening.

Sverige är genom sitt läge kalladt till sjöfart och handel. Att det hittills ej uppfyllt denna bestämmelse, såsom sig bort, dertill äro orsakerna för mångfaldiga att här kunna anföras. En hufvudsaklig må likväl nämnas; emedan den är ej blott af en *ekonomisk*, utan äfven af en *moralisk*, natur. Man föredrager hos oss, vanligen och i alla vägar, det sämre arbetet, som erhålles till hvad man kallar godt pris, framför det bättre, som endast ger varaktig båtnad, derföre är värdt sin lön och äfven i sjelfva verket med mer uträkning användes. Sådant visar i allmänhet arbetets låga värde i ett land, och att det uppfattas mer såsom en last, en tunga, än såsom en vinst, en fördel. En följd deraf är, att hvar och en skjuter det ifrån sig, och att det slutligen stannar på dem, som ej kunna skjuta det ifrån sig, men också göra det så illa som möjligt. En annan följd blifver, att ej arbetet, utan i sjelfva verkat ledigheten, – eller ock ett slags namnarbete, som mer gäller såsom en titel än en verklighet – likväl innebär heder och företräde och förnämligast kan sägas representera i samhället. *Den* representationsförändring, som i Sverige kunde borttaga denna falska representation i alla stånd, skulle bota vårt samhälles största onda. – Användningen på sjöfarten må ske genom ett par exempel. Föreställom oss ett sjöfarande folk, som bättre utrustar sina handelsfartyg än något annat, som bättre behandlar, betalar och föder sina sjömän än något annat, och som således i allmänhet har dyrare, ehuru visserligen också bättre, både fartyg och bemanning än något annat, – och som likväl af alla dem, hvilka befara Oceanens vägar, seglar för *bästa köpet*, emedan dess seglare gå fortast och alltid uträtta sina ärenden– med mesta möjliga beräkning och minsta möjliga tidsspillan! Det finnes måhända mer än ett sådant folk. Det finnes åtminstone tvänne – verldens bägge största handlande nationer – som täfla i dessa egenskaper. Men den *Nord-Amerikanske* seglaren är den, hvilken vi med detta exempel i synnerhet haft i sigte; och han skall, med dessa egenskaper, med dessa grundsatser för sin flagga, öfverallt föra den såsom det säkra tecknet till en vexande handel och sjöfart, oaktadt alla handelskriser. – Föreställom oss ett annat folk, som – ehuru omgifvet af sjöfartens alla naturliga lägenheter och tillgångar, och med ingen brist på händer till, hvad man kallar, godt pris – likväl synes gå ut på att vinna – icke genom den bästa möjliga, utan genom den möjligen sämsta och för ögonblicket minst kostsamma beskaffenheten af de för ändamålet använda, så materiela som personliga, medel! – Det finnes troligen äfven mer än ett sådant folk. Jag vill lemna derhän, om ej *vi* höra till antalet. – Men säkert är, att ett sådant folk vidtagit medel, som motverka ändamålet, och som tillika förklara, huru det går an, att handel och sjöfart, äfven under fredens lugn och för öfrigt lyckliga omständigheter, aftaga. Men skulle äfven slagskuggan af denna förebråelse förmörkande träffa vårt fädernesland, så träffar den likväl, på långt när, ej lika öfverallt. Undantag, – glädjande och betydliga – hafva alltid funnits; och de skola snart upphöra att gälla såsom undantag, då just i dessa sista år i hela Svenska sjöfarten ett nytt lif begynner röjas, som rör sig med friskare krafter och berättigar till ljusare förhoppningar. Vi känna exempel på handelsfartyg, byggda på ett af Stockholms varf, som varit ämnen för rättvis beundran äfven på Themsens bölja.

Ej mindre glädjande är den uppmärksamhet och vård som i allmänhet allt mer, på Svenska handelsflottan, börjar egnas åt sjömannen, hvilken alltför ofta varit ansedd såsom en slags förlorad varelse, utkastad på sjön, emedan af landet förskjuten. Det Samfund, i hvars namn jag nu har den äran att tala, räknar en sådan vård för ett af sina förnämsta syften och förtjenar väl att i sina bemödanden för ett så ädelt mål understödjas af alla goda medborgare. Jag har nyligen besökt det *hem*, i hvilket Samfundet öppnat en fristad, der sjömannen under den långa vinter, som här stänger honom ifrån sitt yrke, finner, så vidt inrättningens utrymme det medgifver, både arbete och bergning, uppehälle och undervisning. Må exemplet finna den efterföljd, det deltagande, som det förtjenar!

Med skäl har blifvit sagdt i Minnesorden vid Wallins graf, att knappast någon barmhertighetsinrättning,

någon större eller mindre undervisningsanstalt inom hufvudstaden finnes, för hvars framgång och gagnelighet man ej hos honom sökte råd och fann verksamt deltagande. Flere af dessa inrättningar kunna räknas för hans stiftelser, eller hade åtminstone, utan hans aldrig hvilande nit, icke kommit till stadga. Han skydde ej förebråelsen för en obeqväm ifver, för en alltför stor värma i sådana angelägenheter. En lång och verksam presterlig bana hade invigt honom i de rysliga hemligheterna af menskliga eländet, sådant det i hufvudstäder hopas; och man kan säga, att han var oupphörligt sysselsatt med tanken på att hjelpa, att rädda. Det var den skönaste och djupaste oron i hans väsende. Men salige äro de, hvilkas lif är en sådan oro!

Äfven detta Samfund sökte honom ej förgäfves, och fann honom, såsom alltid, hjelpfärdig med råd och dåd, med hand och mun, med egna gåfvor för räddade och räddande likar, och tillika med gåfvan af denna vältalighet, som öppnade, bevekte och böjde hjertan. Att Herrans ord äfven skulle predikas på vågorna, var i synnerhet för honom en kär, dyr och ljuf tanke. Huru rörande och kraftigt uttalade han ej välsignelsen öfver den flagga, som, ehvar den utbreder sig vid främmande strand, manar den Svenske seglaren till Gudstjenst! – Lifvet är en gudstjenst, arbetet är en gudstjenst, bönen är en gudstjenst. – Men väl må bönen varmast lefva i dens hjerta, hvars arbete är en strid på lif och död! – Alla på lif och död ställda yrken i samhällets tjenst borde företrädesvis vara, och äro kanhända äfven, mer än man tror, i hjertats djup gudfruktiga. – Och sjömannen, i kamp med vredgade böljor, känner, – äfven sjunkande: *att i djupet bor, som i himlen, Gud.*

Gud vare med oss alla! – Gud bevare Konungen och Hans Riken!

* * *